

Fiskestines mand – Peder Christian Mikkelsen, kaldet Christian Post (1838-?)

Fiskestine (**Ane Kathrine Rasmusdatter, 1831-1917**) er en næsten mytologisk skikkelse i Barrit-Vrigsteds lokalhistorie. På trods af en fattig baggrund klarede hun sig som fraskilt, enligt mor blandt andet ved at gå rundt og sælge fisk, som hun købte af fiskerne ved Geert Strand og Rosenvold, og ved at samle og sælge klude og ben/knogler. Fiskestines hus, som hun ejede, ligger stadig mellem Breth og Barrit Station og minder os om hendes historie.

Men hvem var Fiskestines mand?

Samliv før ægteskabet

Ane Kathrine Rasmusdatter og **Peder Christian Mikkelsen** blev gift i Nebsager kirke i **april 1861**. Hun var født og opvokset i Breth og han i Barritskovby, og det ville derfor have været naturligt, at de blev gift i Barrit. På det tidspunkt, da de blev gift, tjente hun dog på gården Kauben i Nebsager sogn, og han tjente på herregården Barritskov. Én af forloverne var hans ældste storebror, der var husmand på Nebsager mark.

Da Ane Kathrine Rasmusdatter og Peder Christian Mikkelsen blev gift, havde de allerede været et par i hvert fald i 2½ år. Deres første datter blev undfanget i **oktober 1858** – hun blev født i **juli 1859** som uægte barn. I **november 1858** var de begge faddere ved hans nevøs dåb i Barrit. På det tidspunkt var han tjenestekarl i Vesterager (Klakring sogn), og hun var tjenestepige i Breth. De var med andre ord et af familien anerkendt par, selv om de ikke var gift.

Hvorfor skulle der gå næsten 3 år, før de blev gift? Vi kan kun gætte, og set i lyset af, at de senere blev skilt efter kort tids ægteskab, er der selvfølgelig flere muligheder. En nærliggende mulighed er dog, at de ikke havde råd til at etablere sig tidligere.

Peder Christian Mikkelsen var født i 1838 og var derfor kun omkring 20 år, da de fik deres første barn. Han var ud af en børnerig daglejerfamilie i Barritskovby og ernærede sig som tjenestekarl. Når man først blev gift, var det ikke længere muligt at være tjenestetyende. Tyende boede på gården, hvor de tjente, og det kunne man ikke som gifte folk. Hvis man ikke havde råd til at købe sit eget hus, måtte man klare sig som lejehusmand og daglejer, hvilket altså var tilfældet her.

Ægteskab, børn og skilsmisse

Efter vielsen i april 1861 boede Ane Kathrine Rasmusdatter og Peder Christian Mikkelsen til leje som "indsiddere" på Breth mark. De fik deres andet barn i **oktober 1862**.

Da de fik deres tredje barn i **juli 1865**, var de allerede blevet skilt. På dette tidspunkt boede hun i Barrit Fattighus, som på det tidspunkt lå bag Barrit Kirke på det nordvestlige hjørne af Kirkebro/Skulsballevej. Muligvis kom hun hertil i forbindelse med separationen, muligvis kom de begge der sammen inden.

Barnet blev tilskrevet ham, fordi det blev undfanget, inden skilsmissen var endelig. Det var dog en længere proces at blive skilt og kunne tage op til 3 år. Der er derfor en mulighed for, at barnet havde en anden far. Ved en senere lejlighed oplyste Peder Christian Mikkelsen, at han havde 2 børn, og ikke 3.

I fattighuset boede på dette tidspunkt også Peder Christian Mikkelsens bror Jørgen Vilhelm Mikkelsen med sin kone og 5 af deres i alt 14 børn. Fattighuset var lille og i dårlig stand, og

broderen og hans familie kom i 1871 videre til den nyopførte fattiggård i Barrit, men det er en anden historie.

Fiskestine forlod fattighuset igen og boede ved folketællingen i 1870 i et hus i Breth. Det er sandsynligvis det, vi nu kalder Fiskestines hus, og som hun i 1872 købte af Søren Madsen, der i 1870 også boede i huset sammen med sin kone og datter.

Ane Kathrine Rasmusdatter og Peder Christian Mikkelsen blev skilt i 1865. I **oktober 1865** var der en kort retssag ved politiretten i Bjerre, hvor Peder Christian Mikkelsen blev forpligtet til at aflevere skilsmissepapirerne fra Vejle Amt til sognepræsten i Barrit, således at skilsmissen kunne blive endelig. Det havde han med andre ord ikke gjort endnu. Samtidig fik han også et påbud om at holde sig væk fra fattighuset. Det fremgår, at hvis han ikke overholdt det, ville han blive sendt til Tvangsarbejdsanstalten i Horsens. Det var sognepræsten, der hjalp Fiskestine med at føre sagen.

Første tyverisag

I **oktober 1865** var Peder Christian Mikkelsen flyttet hjem til sin mor i Barritskovby. Hans far var død i marts 1865, så moderen var enke. Ved folketællingen i 1870 delte mor og søn et hus med en daglejerfamilie i Barritskovby. I hvert fald fra dette tidspunkt – og måske også før – blev han kaldt Christian Post – tilnavnet havde han arvet fra faderen.

I folketællingen står der, at Peder Christian Mikkelsen arbejdede som daglejer. Det er uvist, hvor stabilt dette arbejde har været, og indtægterne har nok været små. I årene 1868-72 begik han og blev dømt for en række tyverier.

Den første dom fik han i **januar 1870** for et tyveri begået mod købmand Høegh i Over Barrit i november 1869. Her stjal han en aften et uldent tørklæde, som hang i forretningen, og solgte det dagen efter. Han tilstod tyveriet, men kunne ikke forklare, hvorfor han havde gjort det. Dommen fra Bjerre Herredsret lød på fængsel på vand og brød i 2 gange 5 dage.

Fængsel på vand og brød var en frihedsstraf, som var blevet indført i 1866. Den bestod i, at fangen kun fik vand, rugbrød og groft salt i et antal dage, afbrudt af en eller flere mellemdage på sædvanlig fangekost.

Desuden skulle han betale salær både til anklager og forsvarer, i alt 9 rigsdaler. Købmanden frafaldt i øvrigt krav om både tilbagelevering af tørklædet og erstatning.

Sagen blev anket til Viborg Landsoverret, og her blev dommen mildnet til fængsel på vand og brød i 5 dage. Christian Post skulle dog også betale salær til anklager og forsvarer i sagen ved overretten, i alt 10 rigsdaler.

I 1872 tjente en fast daglejer ved landbruget i det sydøstlige Jylland i gennemsnit cirka 200 rigsdaler om året, dvs. lidt mere end ½ rigsdaler om dagen. 9 rigsdaler svarer altså til cirka 16 dages løn for en daglejer. (Kilde: Danmarks Statistik: Tyende- og Daglejerlønnen i Landbruget 1897).

Sag om trusler

Få måneder senere, i **maj 1870**, blev han igen tiltalt – denne gang i en sag om trusler. Han var i forbindelse med sagen arresteret i 13 dage, men blev frifunden for tiltalen og løsladt igen. Han blev dog dømt til at betale sagens omkostninger – salær til anklager og forsvarer, i alt 10 rigsdaler.

Sagen handlede om, at han en fredag eftermiddag eller aften i slutningen af februar var gået fra Barrit mod Belle for at besøge sin kæreste, den 26-årige Karen Jensdatter, som tjente på en gård hos sognefoged Jacob Voldemarsen. Undervejs gjorde han ophold hos Niels Rasmussen Thybo, som boede i et hus i Neder Vrigsted. Her fremsatte han trusler om at "slå hovedet i stykker eller kløve hovedet" på Jacob Voldemarsen, såfremt denne "skulle komme efter ham".

Under retssagen benægtede han, at han havde haft til hensigt at gøre alvor af sin trussel, og anførte, at truslen kun var "fremsat under indflydelsen af det betydelige kvantum spiritus, han den dag havde nydt". Både før og efter den nævnte februardag var han jævnlige, men kun efter aftale, kommet på gården i Belle for at besøge sin kæreste, og havde på intet tidspunkt været truende over for Jacob Voldemarsen.

Forholdet til kæresten gik dog i stykker kort tid efter, formentlig i forbindelse med den næste sag, han blev tiltalt og dømt for. Hun flyttede i 1871 til Rårup og blev nogle år senere gift her med en jævnaldrende husmand og murer.

Anden tyverisag

Allerede i **august 1870** blev han igen dømt i en sag om tyveri. Denne gang var det en større sag, hvor også to medskyldige – enkemanden Morten Pedersen Hjort på Barrithule mark og hans husholderske Bodil Kirstine Andersen – blev dømt. Morten Pedersen Hjort og Bodil Kirstine Andersen var blevet trolovet i juli 1870, men trolovelsen blev senere hævet, formentlig efter dommen. Morten Pedersen Hjort havde 3 børn og var blevet enkemand i november 1869. Han og Christian Post var jævnaldrende og var vokset op i henholdsvis Breth og Barritskovby.

De tre blev dømt for en lang række tyverier:

- 2-3 skæpper kartofter (ca. 30 kilo), stjålet fra en kartoffelkule på Barritskov (vinter 1868-69).
- Et par skæpper rug og byg (ca. 25 kilo), stjålet fra gårdmand Rasmus Nielsen på Ravnsborg (vinter 1868-69)
- 4-6 ænder, stjålet fra præsten i Barrit (vinter 1868-69).
- 1 andrik og 1 hane, stjålet fra gårdmand Rasmus Nielsen på Ravnsborg. På hjemvejen tog de på Barritskovs mark hver en hest at ride hjem på, hvorefter de lod hestene løbe tilbage (forår 1869).
- 7-8 alen alen lærred (ca. 5 meter), stjålet fra mejersken Ane Pedersen på Barritskov (efterår 1869).
- 2 ænder, stjålet fra gårdmand Henrik Rasmussen i Over Barrit (efterår 1869)
- 4 hvidkålshoveder og 4-6 garn, stjålet fra forpagter Kreutzfeld på Skerrildgård (vinter 1869-70).
- 2 ænder, stjålet fra gårdmand Ole Jensen i Barritskovby (vinter 1869-70).
- 1 hane, stjålet fra gårdmand Pedersen (vinter 1869-70).
- 3 ænder, stjålet fra gårdmand Hans Jesper Sørensen i Gram (vinter 1869-70).
- 2 ænder, stjålet fra gårdmand Ross på Nørløkke (vinter 1869-70).
- 2 ænder og 1 høne, stjålet fra gårdmand Ross på Nørløkke (fastelavn 1870).
- 1 lam, stjålet fra gårdmand Søren Sørensen på Breth Mark. Lammet tog de med hjem til Morten Pedersen Hjorts hus, hvor det straks blev slagtet og efterhånden fortæret (juni 1870).

Nogle af tyverierne skete i forening – én holdt vagt, mens en anden begik tyveriet – mens andre blev begået af én af de tre. Ingen steder var der tale om indbrud – gerningsstederne var uden lås og frit tilgængelige. Alle tyverier skete om natten, når det var mørkt, og de tiltalte antog, at gårdens beboere var gået til sengs. Samtlige tyvekoster blev bragt hjem til Morten Pedersen Hjort, hvor de blev brugt og fortæret. I sagen er det beskrevet, at Christian Post fik

spise- og drikkevarer, hver gang han kom i Morten Pedersens Hjorts hus, navnlig brændevin, og at han ved en lejlighed også fik en linnedsundertrøje.

De blev alle tre dømt for tyveri og desuden for hæleri, idet det at være med til at spise de stjålne fødevarer blev betragtet som sådant. Bodil Kirstine Andersen havde tjent Morten Pedersen Hjort fra december 1869 og blev kun dømt for forhold herefter. Desuden fik hun en mildere dom, fordi hun på grund af sit afhængighedsforhold til ham – han havde givet ægteskabslofte til hende, og de havde delt seng - måtte antages at have ladet sig forlede til at deltage i tyverierne.

Både Morten Pedersen Hjort og Christian Post blev idømt 1 års forbedringshusarbejde, mens Bodil Kirstine Andersen blev dømt til fængsel på vand og brød i 6 gange 5 dage. De blev desuden dømt til – én for alle og alle for én – at betale salær til anklager og forsvarer på i alt 11 rigsdaler. Alle de bestjålne havde frafaldet krav om erstatning.

Både Morten Pedersen Hjort og Christian Post blev indsat i Forbedringshuset på Vridsløselille Mark (senere Vridsløselille Statsfængsel). De blev afleveret i Vridsløselille i slutningen af august 1870 og løsladt igen i slutningen af **april 1871**.

Bodil Kirstine Andersen udvandrede til Amerika i **maj 1871** sammen med en anden tidligere tyveridømt mand – Jens Laursen Krøll fra Ravnholt. Hun opholdt sig hos Jens Krøll efter sin afsoning og indtil afrejsen. Penge til billetten skaffede de bl.a. ved, at Jens Krøll solgte sin væv, som han ellers af amtet havde fået lov til at beholde i forbindelse med en tvangsudpantning ved hans seneste dom, og Bodil Kirstine Andersen solgte noget af sit tøj.

Tredje tyverisag

I **februar 1872** blev Christian Post igen dømt for tyveri, denne gang i en sag med sin mor Marie Kirstine Eliasdatter. De var begge arresteret under sagen.

Christian Post blev dømt for to forhold.

I november 1871 brød han ind i naboen skomager Smidts hus i Barritskovby. Han havde i løbet af efteråret arbejdet for naboen og kendte derfor huset godt. Han skaffede sig adgang til huset ved fra brændeskuret at kravle over en mandshøj væg af sammenslåede lægter ind til lokummet. Fra lokummet var der en uaflåst dør ind til yderstuen, og her vidste han, at der stod en stor pose med uld. Han stoppede så meget uld, han kunne have, i lommerne og inden for klæderne (cirka 1¼ skæppe, hvilket svarer til cirka 2,5-4 kilo uld) og forlod huset af samme vej, som han var kommet. Samme aften solgte han den stjålne uld.

Han blev desuden dømt for et tyveri fra købmand Søren Rasmussens butik i Barritskovby i sommeren 1871. Under foregivende af at ville købe et lommelørklæde tog han det med sig, men betalte ikke, selv om han vidste, at han ikke kunne få kredit, og købmandens søn løb efter ham for at få ham til at aflevere det. Han hørte senere, at købmanden var vred på ham, og gik derfor derhen og lovede ham at betale for lommelørklædet, men det skete ikke.

I sagen var han og moderen desuden tiltalt for at have forsøgt at sælge en flaske, som han havde lånt af en daglejer på Barritskov. De benægtede det begge, og flasken var blevet leveret tilbage, så dette forhold blev de ikke dømt for.

Ved Bjerre Herredsret blev Christian Post dømt til forbedringshusarbejde i 3 år for tyveri og ran. Dommen var streng, fordi han tidligere havde været dømt for tyveri. Den blev dog ved den efterfølgende ankesag i Viborg Landsøverret nedsat til forbedringshusarbejde i 18 måneder. Dette blev ligeledes resultatet, da sagen herefter blev anket til Højesteret. Samtidig skulle han betale sagens omkostninger, i alt 27 rigsdaler sammen med moderen for

sagsførelsen i Bjerre Herredsret og Viborg Landsoverret samt 20 rigsdaler alene for sagsførelsen i Højesteret.

Moderen blev dømt for tyveri og hæleri eller ulovlig omgang med hittegods for to mindre forhold og desuden for igennem de sidste 7 år siden mandens død jævnlige at have gået rundt i sognet og tigget fødevarer og uld, som hun derefter solgte. Hun blev idømt fængsel på sædvanlig fangekost i 30 dage. Efter afsoningen mødte hun i **juni 1872** op i Bjerre Herredsret og erklærede, at hun ikke havde mulighed for at betale sin del af sagens omkostninger, da hun fik understøttelse af fattigvæsenet og intet ejede.

Christian Post blev denne gang indsat i Viborg Tugthus, hvorfra han blev løsladt i **maj 1873** - halvandet år efter sin arrestation.

Sigtet for brandstiftelse

Christian Post blev løsladt d. **15. maj 1873**. Han havde egentlig via fængselsvæsenet fået tjeneste på en gård ved Aarhus, men han fik tilladelse til at tage til Barrithule først for at besøge sin mor. Her meldte han sig ved sognefogeden, der havde ansvaret for, at han kom videre til sin tjeneste efter et par dage.

Det skete imidlertid ikke. Natten mellem d. 16. og d. 17. maj brændte gårdmand Rasmus Frederiksen's gård på Barrithule mark ned til grunden. Afhøringerne af familien og tjenestefolkene tydede på, at branden var påsat, og under afhøringerne kom dommeren til at tænke på, at Christian Post lige var blevet løsladt. Naboen, skomager Smidt, fortalte desuden til retten, at Christian Post tidligere havde truet gårdmanden, og at Christian Post i det hele var "en meget ondskabsfuld person", som han gerne ville tiltro, at han kunne "stikke ild på Rasmus Frederiksen's gård for at hævne sig". Ydermere havde skomager Smidt set Christian Post ude om aftenen d. 16. maj, hvor han lod til at være noget beruset.

Christian Post blev forsøgt afhørt med det samme, men dommeren vurderede, at han var i en så drukken tilstand, at det ikke ville føre til noget resultat. I retsprotokollen står der, at han var "i en meget beskænket tilstand, og hans forklaring var meget usammenhængende og uforståelig". Da han stod for at skulle rejse til sin tjeneste ved Aarhus, og da han var mistænkt for ildspåsættelse, blev han anholdt "for at sikre sig hans person".

Han sad i arresten i Bjerre fra d. 18. maj til d. 26. juni. Under afhøringerne fortalte han igen og igen om de første dage efter, at han var kommet hjem fra tugthuset. Torsdag d. 15. maj var han kommet hjem til moderen. Senere på dagen var han sammen med sin bror Jørgen Vilhelm (som på dette tidspunkt var på fattiggården med sin familie), og om aftenen var han ude og talte med nogle personer, men havde svært ved at huske det, da han var "forsvirret". Dagen efter besøgte han sin søster og svoger, skomager Carl Vahl, på Barrithule mark, fra kl. 9 til cirka kl. 4-5 om eftermiddagen. Også denne dag drak han snaps, men ikke mere end det "akkurat kunne anes på ham". Moderen mente, at han kom senere hjem, men Christian Post holdt fast i sit og fortalte, at sognefogeden var kommet kort efter, at han var kommet hjem, med en seddel om hans tjeneste, og at han derefter gik i seng og sov indtil næste morgen.

Hans mor blev også arresteret. Hun blev først forsøgt afhørt hjemme hos sig selv ad flere omgange, men når dommeren og retsvidnerne mødte op i hendes hjem, lå hun i sengen under foregivende af at være syg. Retten mente dog, at hun ikke "fejlede andet, end at hun var beskænket", og bemærkede i øvrigt, "at der var ikke nogen fornuftig forklaring at få af hende, da hun på alle spørgsmål gav usammenhængende grunde og uforståelige forklaringer". For at kunne gennemføre en afhøring af hende blev hun til sidst anholdt. Også hun sad i arresten frem til 26. juni. Hun var mistænkt for falsk forklaring for retten og dermed for meddelagtighed i ildspåsættelse.

Christian Post og hans mor gav noget modstridende forklaringer om, hvor han var henne hvornår, men var enige om, at han var hjemme hele natten mellem d. 16. og 17. maj, altså på brandnatten. Der var flere vidner, der mente, at de havde set ham ude om aftenen d. 16. maj i beruset tilstand, men Christian Post mente, at det nok var aftenen før.

Alt i alt var der altså modstridende forklaringer, men da der ikke var nogle afgørende beviser imod ham, blev han til sidst løsladt. Arrestforvareren, som efterhånden kendte Christian Post fra flere længere arrestationer, vidnede også i sagen. Han lagde vægt på, at der var en påfaldende forskel mellem Christian Post's nægten denne gang og de forrige gange, og han havde "fået det bestemte indtryk, at arrestanten denne gang ikke var skyldig".

Samtidig med, at Christian Post var i Bjerre Arrest, var Morten Pedersen Hjort også arresteret. Der var en del brande i Bjerre Herred på dette tidspunkt, og Morten Pedersen Hjort var også mistænkt for brandstiftelse. For hans vedkommende drejede mistanken sig om et hus på Breth mark, der var brændt d. 6. maj om formiddagen. Morten Pedersen Hjort havde på dette tidspunkt igennem en længere periode gået rundt på egnen og overnattet forskellige steder, og også i denne sag var det dommeren, der kom til at tænke på ham, fordi han levede et "uroligt liv", og fordi "han, navnlig når han er drukken, er ondskabsfuld, hvorfor han er meget frygtet af egnens beboere".

Under afhøringerne kom der flere mistænkelige forhold frem. Da Morten Pedersen Hjort blev anholdt, havde han en hjemmelavet dirk på sig, og han blev bl.a. sigtet for indbrud, dog uden at det var klart, hvad han skulle have stjålet. Desuden fortalte vidner om, at han havde vist dem flere nøgler og en del penge, som han havde gemt i sine støvleskafter, og at han for nylig var "påfaldende bedre klædt end i november og havde fået skægget raget af". Han erkendte, at han havde fået syet nyt tøj, men hævdede, at pengene alle var nogen han havde tjent ved at arbejde, og at der ikke var tale om så mange penge, som vidnerne mente. Ligesom Christian Post blev Morten Pedersen Hjort dog ikke dømt for nogle af forholdene.

Udrejse til Amerika

Christian Post blev løsladt d. **26. juni 1873**, og Morten Pedersen Hjort d. **17. juli 1873**.

Ved løsladelsen fik Christian Post et tilhold om at opholde sig på Barrit Fattiggård, indtil han kunne få fast tjeneste. Da han mødte for retten igen efter 14 dage, d. 10. juli, fik han tilhold om at møde op i politiretten i Bjerre én gang om måneden. Derefter blev det pålagt ham at gå hjem til fattiggården ad den nærmeste vej og at melde sig der i ædru tilstand. Hvis han overtrådte dette, ville han blive straffet for løsgænger.

Ved løsladelsen fik Morten Pedersen Hjort et tilhold om, at han ikke uden politiets tilladelse måtte forlade sin bror Peder Pedersen på Nørre Bjerre mark, hvor han oplyste, at han agtede at tage ophold. Også han skulle møde op i politiretten i Bjerre én gang om måneden.

Det ser dog ikke ud til, at nogen af dem mødte op i retten i august. Christian Post modtog fattighjælp i Barrit i august, så muligvis var han heller ikke længere på fattiggården, men dog i Barrit. Det varede dog ikke længe, for allerede **14. august 1873** blev de begge registreret i udvandrerprotokollerne i København. Christian Post og Morten Pedersen Hjort rejste sammen til Amerika via Sverige med skibet "Spain". Ved ankomsten til New York var de begge midt i 30'erne og opført på passagerlisten som "arbejdere".

I starten af 1870'erne kostede en billet til Amerika cirka 50 rigsdaler. Det er usikkert, hvordan det lykkedes dem at skaffe pengene. Det var tilsyneladende ikke sognet, der betalte billetterne, hvilket ellers forekom andre steder, hvor man så det som en mulighed for at komme af med personer, der var en belastning for sognet. Men de kom afsted, og måske var det for penge, som det var lykkedes Morten Pedersen Hjort at gemme for øvrigheden.

Fortællingen om Peter Christian Mikkelsen, kaldet Christian Post, stopper her. Hvordan det gik ham – og Morten Pedersen Hjort - videre i livet, er det ikke lykkedes at finde ud af.

Hans mor, Stine Eliassen, kom på fattiggården på et tidspunkt mellem 1873 og 1880. Her døde hun i 1883 af mavekræft, 73 år gammel.